МОТИВИ

към проект на Инструкция за реда и организацията за извършване на граничните проверки на граничните контролно-пропускателни пунктове

1. Причини, които налагат приемането на акта:

Във връзка с Решение (ЕС) 2024/210 на Съвета от 30 декември 2023 година (Решението) относно пълното прилагане на разпоредбите на достиженията на правото от Шенген в Република България и Румъния, от 31 март 2024 г. се премахват проверките на лица на вътрешните въздушни и морски граници със и между България и Румъния и държавите от Шенген, като разпоредбите на достиженията на правото от Шенген се прилагат за България и за Румъния.

В чл. 45, ал. 2, т. 2 от Правилника за устройството и дейността на Министерството на вътрешните работи е предвидено, че граничните проверки се извършват в съответствие с Регламент ЕС 2016/399 на Европейския парламент и на Съвета относно Кодекс на Съюза за режима на движение на лица през границите (Кодекса на шенгенските граници), като това е съобразено в действащата Инструкция № 8121з – 1492/04.11.2022 г. за реда и организацията за извършване на граничните проверки на граничните контролно-пропускателни пунктове, но с оглед отпадането на граничните проверки на вътрешните въздушни и морски граници от една страна и от друга страна прилагането на правилата за граничния контрол на лица, които пресичат външните граници на държавите членки на Европейския съюз, прилагащи изцяло достиженията на правото от Шенген, както и на Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Конфедерация Швейцария, се налага извършване на промяна в подзаконовата нормативна уредба, регламентираща реда и организацията за извършване на граничните проверки на граничните контролно-пропускателни пунктове. В тази връзка е необходимо да се направят изменения в разписаните правила по отношение реда за извършване на цялостни гранични проверки на граждани на трети страни, реда за поставяне на гранични печати, реда за извършване на гранични проверки на превозни средства, реда за извършване на граничната проверка на ГКПП, разположени на морски и речни пристанища, както и реда за действие в специфични случаи, касаещи обекти на Автоматизираните информационни системи на МВР, лица, пренасящи оръжие и малолетни и непълнолетни лица.

Предвид, че за прилагането на разпоредбите на достиженията на правото от Шенген, от основно значение е Шенгенската информационна система (ШИС), в която държавите членки въвеждат различни сигнали, целящи поддържането на висока степен на сигурност в рамките на Съюза, е необходимо да се извършат промени и при разписване на реда за извършване на справочна дейност в базите данни на ШИС в рамките на граничните проверки при преминаване на лица през външна граница.

Премахването от 31 март 2024 г. на проверките на лица на вътрешните въздушни и морски граници със и между България и Румъния и държавите от Шенген, включва премахване на граничните проверки и по отношение малолетните и непълнолетните лица, напускащи страната през ГКПП, разположени на вътрешните въздушни и морски граници. В този смисъл съществуващото към момента изискване при гранична проверка на малолетни и непълнолетни български граждани, които напускат територията на Република България да се изисква писмено съгласие за пътуване от отсъстващия родител, настойник или попечител, вече няма да е ефективен инструмент, посредством който да се предотвратява неправомерно напускане на страната на малолетните и непълнолетните лица.

На основание разпоредбите на Кодекса на шенгенските граници, граничните проверки на малолетни и непълнолетни лица включват извършването на задължителни справки в националните и европейски бази данни. От 2023 г. в Република България се въвеждат в ШИС и сигнали за деца, изложени на риск от отвличане от родител, член на семейството или настойник, които трябва да бъдат възпрени от пътуване, както и сигнали за деца, които трябва да бъдат възпрени от пътуване, за които съществува конкретен и явен риск да напуснат или да бъдат изведени от територията на държава членка и да станат жертва на насилие и противоправни прояви. Новата правната рамка е въведена и в националното законодателство – в Закона за българските лични документи и в Семейния кодекс.

Необходимо е в нова инструкция да се заложат специални правила, като се предвиди, че извършването на гранични проверки на малолетни и непълнолетни лица се извършват в съответствие с т. 6 на Приложение VII от Регламент (ЕС) 2016/399 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година относно Кодекс на Съюза за режима на движение на лица през границите, като се прави задължителна проверка в националните и европейски бази данни, като едновременно с това са залегнали и допълнителни проверки, установяващи целта на пътуване на децата. По този начин ще се осигури недопускане напускане от територията на страната на деца, които са в риск. Друг основен елемент в реда за извършване на граничната проверка на малолетни и непълнолетни български граждани е, че когато същите пътуват без придружител или с придружител, който не е техен родител, настойник или попечител, освен извършване на проверките в базите данни и проверка целта на пътуване, да се изисква и представянето на подкрепящ документ, като декларация, пълномощно или други, от който да е видно съгласието на родителите, настойниците или попечителите, малолетните и непълнолетни български граждани да напускат Република България. Подписът в документа вече не следва да е заверен, като по този начин се намаляват административните тежести за гражданите и се позволява гъвкавост от страна на родителите.

Необходимостта от извършването на многобройни и важни промени в Инструкция № 8121з – 1492/04.11.2022 г. за реда и организацията за извършване на граничните проверки на граничните контролно-пропускателни пунктове, е основание съгласно чл. 11, ал. 1 от Закона за нормативните актове да се разработи изцяло нов проект на инструкция, който да отмени действащата.

Цели, които се поставят:

С издаването на нова Инструкция за реда и организацията за извършване на граничните проверки на граничните контролно-пропускателни пунктове, се цели въвеждане на ред и организация за извършване на гранични проверки на лица, които пресичат външните граници на Съюза, в съответствие с изискванията на правото на ЕС и текстовете на Кодекса на шенгенските граници, в това число извършването на проверки в базите данни спрямо граждани на ЕС и граждани на трети страни. Новата инструкция ще подпомогне работата на служителите на ГКПП при изпълнение на служебните им задължения, чрез указване на реда и последователността на действията им и организационните мерки, които следва да предприемат по отношение на всяко преминаващо през ГКПП на Република България лице, с цел установяване на неговата самоличност, наличието на необходимите условия за преминаване през държавната граница и липсата на мерки, ограничаващи движението му през територията на държавите членки на Европейския съюз, прилагащи изцяло достиженията на правото от Шенген, както и на Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Конфедерация Швейцария.

Чрез залагане на специални правила за извършване на гранични проверки на малолетни и непълнолетни лица ще се осигури недопускане напускането от територията на страната на деца, които са в риск, като същевременно, чрез даване на възможност за гъвкавост от страна на родителите, ще се намаляват административните тежести за гражданите.

С новата инструкция се цели повишаване осведомеността на лицата, преминаващи през границата на страната относно необходимите им документи за пътуване, като очакванията са същите предварително да са се снабдили с тях, с което да се гарантира допускане преминаването им през държавната граница.

3. Финансови и други средства, необходими за прилагането на новата уредба:

Издаването на Инструкцията не води до необходимост от допълнителни финансови средства.

4. Очаквани резултати от прилагането:

С издаването на новата Инструкция се очаква да бъде постигнато регламентиране на реда и организацията за извършване на гранични проверки на лица, които пресичат външните граници на Съюза, в съответствие с изискванията на правото на ЕС и текстовете на Кодекса на шенгенските граници.

5. Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз:

Преди 31.03.2024 г. разпоредбите на Кодекса на шенгенските граници са прилагани при извършването на гранични проверки на ГКПП, но предвид, че до този момент граничният контрол на лица на вътрешните въздушни и морски граници на страната не е бил премахнат, не всички са били изпълнявани в цялост. След като граничният контрол на вътрешните въздушни и морски граници бе премахнат, всички разпоредби от Кодекса започнаха да се изпълняват.

Следва да се има предвид, че доколкото като регламент Кодексът на шенгенските граници е пряко приложим, същият не е необходимо да бъде транспониран в българското законодателство. Въпреки това с цел уреждането на правилата за извършване на граничните проверки на ГКПП, следва да се разпишат реда и организацията за това.

В този смисъл, с проекта не се предвижда въвеждане на европейско законодателство, поради което не е изготвена таблица за съответствие с правото на Европейския съюз.